

ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΑΛΓΕΒΡΑ Ι

ΤΜΗΜΑ Β' (Αρχικό γράμμα επωνύμου: Λ - Ω)

ΠΡΟΧΕΙΡΗ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ 5

ΔΙΔΑΣΚΩΝ: Α. Μπεληγιάννης

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

<http://users.uoi.gr/abeligia/LinearAlgebra/LAI2019/LAI2019.html>

Παρασκευή 6 Δεκεμβρίου 2019

Πρόχειρη Δοκιμασία. Θεωρούμε έναν πραγματικό αριθμό k και τα διανύσματα του $\mathbb{R}^3$:

$$\vec{x} = (k, 1, -1), \quad \vec{y} = (0, k, 1), \quad \vec{z} = (1, k, -1)$$

- (1) Να βρεθεί για ποιές τιμές του $k \in \mathbb{R}$ τα διανύσματα $\vec{x}, \vec{y}, \vec{z}$ είναι γραμμικά ανεξάρτητα.
- (2) Να βρεθεί μια βάση του υπόχωρου

$$\mathcal{V} = \langle \vec{x}, \vec{y}, \vec{z} \rangle$$

- (3) Να συμπληρωθεί η βάση που βρέθηκε στο (2) σε μια βάση του $\mathbb{R}^3$.
- (4) Για τις τιμές του k για τις οποίες τα $\vec{x}, \vec{y}, \vec{z}$ είναι γραμμικά ανεξάρτητα, και άρα βάση του $\mathbb{R}^3$, να βρεθούν οι συνιστώσες του $(1, 1, 1)$ ως προς αυτή τη βάση.

Λύση. **1.** Θεωρούμε τον πίνακα

$$A = \begin{pmatrix} k & 1 & -1 \\ 0 & k & 1 \\ 1 & k & -1 \end{pmatrix}$$

ο οποίος προκύπτει από τις συνιστώσες των διανυσμάτων $\vec{x}, \vec{y},$ και $\vec{z}$. Γνωρίζουμε τότε ότι τα διανύσματα $\vec{x}, \vec{y},$ και $\vec{z}$ είναι γραμμικά ανεξάρτητα αν και μόνον αν ο πίνακας A είναι αντιστρέψιμος, δηλαδή αν και μόνον αν:

$$\begin{vmatrix} k & 1 & -1 \\ 0 & k & 1 \\ 1 & k & -1 \end{vmatrix} \neq 0$$

Εύκολα βλέπουμε ότι

$$\begin{vmatrix} k & 1 & -1 \\ 0 & k & 1 \\ 1 & k & -1 \end{vmatrix} = -2k^2 + k + 1 = -2(k-1)\left(k + \frac{1}{2}\right)$$

Επομένως

$$|A| = 0 \implies k = 1 \quad \text{ή} \quad k = -\frac{1}{2}$$

Συμπεραίνουμε ότι

$$\text{τα διανύσματα } \vec{x}, \vec{y}, \vec{z} \text{ είναι γραμμικά ανεξάρτητα} \iff k \neq 1 \text{ και } k \neq -\frac{1}{2}$$

2. Διακρίνουμε περιπτώσεις:

(α) Αν $k \neq 1$ και $k \neq -\frac{1}{2}$, τότε τα διανύσματα $\vec{x}, \vec{y},$ και $\vec{z}$ είναι γραμμικά ανεξάρτητα και άρα αποτελούν βάση του $\mathcal{V}$. Ιδιαίτερα:

$$\dim_{\mathbb{R}} \mathcal{V} = 3$$

Παρατηρούμε ότι επειδή ο $\mathcal{V}$ είναι υπόχωρος του $\mathbb{R}^3$ και $\dim_{\mathbb{R}} \mathcal{V} = 3 = \dim_{\mathbb{R}} \mathbb{R}^3$, θα έχουμε: $\mathcal{V} = \mathbb{R}^3$.

(β) Αν $k = 1$, τότε τα διανύσματα $\vec{x}$, $\vec{y}$, και $\vec{z}$ είναι γραμμικά εξαρτημένα και έχουμε:

$$\vec{x} = (1, 1, -1), \quad \vec{y} = (0, 1, 1), \quad \vec{z} = (1, 1, -1)$$

δηλαδή $\vec{x} = \vec{z}$, και τότε:

$$\mathcal{V} = \langle \vec{x}, \vec{y} \rangle$$

Προφανώς τα διανύσματα $\vec{x}$ και $\vec{y}$ είναι γραμμικά ανεξάρτητα: αν $\lambda_1 \vec{x} + \lambda_2 \vec{y} = \vec{0}$, τότε θα έχουμε $\lambda_1(1, 1, -1) + \lambda_2(0, 1, 1) = (0, 0, 0)$ και άρα $(\lambda_1, \lambda_1 + \lambda_2, -\lambda_1 + \lambda_2) = (0, 0, 0)$ από όπου προκύπτει άμεσα ότι $\lambda_1 = \lambda_2 = 0$. Επομένως τα διανύσματα $\vec{x}$ και $\vec{y}$ αποτελούν βάση του $\mathcal{V}$ και ιδιαίτερα

$$\dim_{\mathbb{R}} \mathcal{V} = 2$$

(γ) Αν $k = -\frac{1}{2}$, τότε τα διανύσματα $\vec{x}$, $\vec{y}$, και $\vec{z}$ είναι γραμμικά εξαρτημένα και έχουμε:

$$\vec{x} = \left(-\frac{1}{2}, 1, -1\right), \quad \vec{y} = \left(0, -\frac{1}{2}, 1\right), \quad \vec{z} = \left(1, -\frac{1}{2}, -1\right)$$

Ο πίνακας A τότε παίρνει την μορφή:

$$A = \begin{pmatrix} -\frac{1}{2} & 1 & -1 \\ 0 & -\frac{1}{2} & 1 \\ 1 & -\frac{1}{2} & -1 \end{pmatrix} \xrightarrow[\Gamma_3 \rightarrow -2\Gamma_3]{\Gamma_1 \rightarrow -2\Gamma_1, \Gamma_2 \rightarrow -2\Gamma_2} \begin{pmatrix} 1 & -2 & 2 \\ 0 & 1 & -2 \\ -2 & 1 & 2 \end{pmatrix} \xrightarrow[\Gamma_1 \rightarrow \Gamma_1 + 2\Gamma_2]{\Gamma_3 \rightarrow \Gamma_3 + 2\Gamma_1} \begin{pmatrix} 1 & 0 & -2 \\ 0 & 1 & -2 \\ 0 & -3 & 6 \end{pmatrix} \\ \xrightarrow{\Gamma_3 \rightarrow -\frac{1}{3}\Gamma_3} \begin{pmatrix} 1 & 0 & -2 \\ 0 & 1 & -2 \\ 0 & 1 & -2 \end{pmatrix} \xrightarrow{\Gamma_3 \rightarrow \Gamma_3 - \Gamma_2} \begin{pmatrix} 1 & 0 & -2 \\ 0 & 1 & -2 \\ 0 & 0 & 0 \end{pmatrix}$$

Θεωρώντας τα διανύσματα

$$\vec{u} = (1, 0, -2) \quad \text{και} \quad \vec{v} = (0, 1, -2)$$

έπεται ότι

$$\mathcal{V} = \langle \vec{u}, \vec{v} \rangle$$

Επειδή όπως προκύπτει άμεσα τα διανύσματα $\vec{u}$ και $\vec{v}$ είναι γραμμικά ανεξάρτητα, έπεται ότι το σύνολο $\{\vec{u}, \vec{v}\}$ είναι μια βάση του $\mathcal{V}$. Ιδιαίτερα:

$$\dim_{\mathbb{R}} \mathcal{V} = 2$$

3. Διακρίνουμε περιπτώσεις:

(α) Αν $k \neq 1$ και $k \neq -\frac{1}{2}$, τότε τα διανύσματα $\vec{x}$, $\vec{y}$, και $\vec{z}$ αποτελούν ήδη βάση του $\mathcal{V} = \mathbb{R}^3$.

(β) Αν $k = 1$, τότε $\vec{x} = (1, 1, -1)$, $\vec{y} = (0, 1, 1)$, και θεωρούμε το διάνυσμα $\vec{e}_3 = (0, 0, 1)$. Επειδή

$$\begin{vmatrix} 1 & 1 & -1 \\ 0 & 1 & 1 \\ 0 & 0 & 1 \end{vmatrix} = 1$$

έπεται ότι τα διανύσματα $\vec{x}$, $\vec{y}$ και $\vec{e}_3$ αποτελούν μια βάση του $\mathbb{R}^3$ η οποία συμπληρώνει τη βάση $\{\vec{x}, \vec{y}\}$ του $\mathcal{V}$.

(γ) Θεωρούμε τη βάση $\{\vec{u}, \vec{v}\}$ του $\mathcal{V}$, όπου $\vec{u} = (1, 0, -2)$, και $\vec{v} = (0, 1, -2)$. Θεωρούμε το διάνυσμα $\vec{e}_3 = (0, 0, 1)$. Επειδή:

$$\begin{vmatrix} 1 & 0 & -2 \\ 0 & 1 & -2 \\ 0 & 0 & 1 \end{vmatrix} = 1$$

έπεται ότι τα διανύσματα $\vec{u}$, $\vec{v}$ και $\vec{e}_3$ αποτελούν μια βάση του $\mathbb{R}^3$ η οποία συμπληρώνει τη βάση $\{\vec{u}, \vec{v}\}$ του $\mathcal{V}$.

4. Τα διανύσματα $\vec{x}$, $\vec{y}$, $\vec{z}$ είναι γραμμικά ανεξάρτητα και άρα βάση του $\mathbb{R}^3$ αν και μόνον αν $k \neq 1, -\frac{1}{2}$. Θα έχουμε:

$$(1, 1, 1) = a\vec{x} + b\vec{y} + c\vec{z} \implies (1, 1, 1) = a(k, 1, -1) + b(0, k, 1) + c(1, k, -1) \implies$$

$$\implies (1, 1, 1) = (ak + ck, a + bk + ck, -a + b - c) \implies \begin{cases} ak + ck = 1 \\ a + bk + ck = 1 \\ -a + b + c = 1 \end{cases} \quad (\Sigma)$$

Επειδή ο πίνακας του συστήματος (Σ) με αγνώστους τα a, b, c είναι ο ανάστροφος

$${}^t A = \begin{pmatrix} k & 0 & k \\ 1 & k & k \\ -1 & 1 & 1 \end{pmatrix}$$

του A ο οποίος είναι αντιστρέψιμος διότι $|{}^t A| = |A| = -2(k-1)(k+\frac{1}{2})$, έπεται ότι το (Σ) είναι σύστημα Cramer και άρα έχει μοναδική λύση, η οποία δίνεται από τους γνωστούς τύπους:

$$a = \frac{\begin{vmatrix} 1 & 0 & k \\ 1 & k & k \\ 1 & 1 & 1 \end{vmatrix}}{|A|} = \frac{k}{2k+1}$$

$$b = \frac{\begin{vmatrix} k & 1 & k \\ 1 & 1 & k \\ -1 & 1 & 1 \end{vmatrix}}{|A|} = \frac{k-1}{2k+1}$$

$$c = \frac{\begin{vmatrix} k & 0 & 1 \\ 1 & k & 1 \\ -1 & 1 & 1 \end{vmatrix}}{|A|} = -\frac{k^2+1}{(k-1)(2k+1)}$$

Άρα:

$$(1, 1, 1) = \frac{k}{2k+1} \vec{x} + \frac{k-1}{2k+1} \vec{y} - \frac{k^2+1}{(k-1)(2k+1)} \vec{z} \quad \blacksquare$$